

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาว่าเป็นสมมุติ โลกนี้เป็นสมมุติทั้งหมดเลย แต่เวลาเป็นทุกข์ทำไมไม่สมมุติ เวลาเป็นทุกข์ทำไมเราปล่อยมันวางมันไม่ได้

โลกนี้เป็นโลกสมมุติ สมมุติทั้งนั้นเลย แล้วพระพุทธเจ้าถึงมาบัญญัติ บัญญัติเป็นธรรม ขึ้นมาเพื่อกันขึ้นมา เพื่อจะให้เรามีขอบเขตในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่มีขอบเขตในการประพฤติปฏิบัติ เราจะเข้าถึงความจริงไม่ได้

โลกนี้เป็นสมมุติ สามภรรยาก็สมมุติ สมมุติกันนะ เวลาอยู่ด้วยกันเป็นสามภรรยาด้วยกัน เวลาแยกออกจากกันมันก็แยกออกจากกันไป ต่างคนต่างอยู่ มันไม่ใช่เป็นความจริง นี่มันสมมุติ แต่สมมุติมันก็เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สมมุติมันเกิดขึ้น มันมีจริงอยู่ ไม่ใช่ความสมมุติมันไม่มี มันมีอยู่ทั้งนั้น

เวลาทุกข์ก็เหมือนกัน เวลาทุกข์มันก็เป็นสมมุติ แต่สมมุติมันเกิดดับเกิดดับ เห็นไหม เหมือนอาหารการกิน หิวนี้เป็นสมมุติไหม? หิวนี้เป็นสมมุติ มันเป็นสมมุติเพราะอะไร? เพราะเริ่มมีธาตุขันธ์ อาหารก็เป็นสมมุติ เวลากินเข้าไปมันก็หาย มันมีจริงไหม? จริง เห็นไหม หิวจริงไหม? จริง แล้วสมมุติไหม? สมมุติ

ถ้าสมมุตินะ คือสมมุติหมายถึงว่าเวลาถ้าเราปฏิบัติธรรม เราเคยอดอาหารอยู่ เวลาหิวนี้หิวมาก อุดอาหารที่ ๗ วัน ๘ วันนะ หิวมาก เวลาเดินจงกรมอยู่ เวลาธรรมมันเกิดขึ้นมา ความหิวมันหายหมดเลย

ความหิวนี้มันจะหายไปชั่วคราว เดี่ยวก็หิวอีก เพราะความจริงเรามีกระเพาะใช้ไหม? กระเพาะเรามี ถ้าไม่มีอาหาร กระเพาะมันจะหิวมาก แต่เวลาธรรมมันเกิด สภาวะธรรมมันเกิด ใจมันเกิด มันปล่อยวางหมด มันว่าง มันโล่ง มันปล่อยวางนะ มันปล่อยวางสิ่งนี้ละ

ถึงว่ามันเป็นสมมุติบัญญัติไง บัญญัติคือว่ามันก็ไม่ได้กินอาหารเข้าไป แต่เพราะมันมีกรรม
ขึ้นมาในหัวใจ หัวใจมันประพฤติกฎปฏิบัติ มันปล่อยวาง มันเข้าใจแล้วมันปล่อยๆ มันปล่อยอาการจะ
ไปยึดว่ากระเพาะ ไปยึดสิ่งต่างๆ ว่ามันมีอยู่ สิ่งนั้นมีอยู่มันก็ปล่อยวางชั่วคราว ปล่อยวางชั่วคราว
พอมันปล่อยวางปั๊บ พอมันออกมามันก็รับรู้อีก มันก็หิวอีก มันก็อยู่อย่างนั้นนะ

นี่คืออาหารเพื่ออะไร? เพื่อเป็นอุบายวิธีการ เพื่อจะประพฤติกฎปฏิบัติ พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้
บัญญัติสิ่งนี้เกิดขึ้นมาให้เราได้ประพฤติกฎปฏิบัติเข้าถึงความจริงนะ บัญญัติ เห็นไหม

ถึงวิมุตติ... ถ้าถึงวิมุตติแล้ว พระสงฆ์ขึ้นมาก็เป็นสมมุติ พระสงฆ์เวลาบวชขึ้นมา เห็นไหม
เวลาเป็นฆราวาสเป็น นาย ก นาย ข แต่บวชแล้วเป็นพระ ก พระ ข พระ ก พระ ข จริงตามสมมุติ

เวลาประพฤติกฎปฏิบัติทำความผิด พระก็ตกนรกเหมือนกัน เวลาพระตกนรกนะ เวลาทำ
ความผิดพลาดจะตกนรกมาก เวลาทำคุณงามความดีจะมีกุศลมาก กุศลของมัน นี่ธรรมวินัย เว้นไว้
แต่! เว้นไว้แต่เวลาประพฤติกฎปฏิบัติไปจิตมันพ้นออกไปจากกิเลส พ้นออกจากสมมุติบัญญัติ
ทั้งหมด เป็นกิริยาเฉยๆ

ถึงพระอรหันต์ไม่มีกรรมไง กรรมของพระอรหันต์ไม่มี มีแต่กิริยาการกระทำเฉยๆ กิริยาที่
เกิดขึ้นมาเป็นเหมือนสมมุติเรานี่แหละ เพราะมีร่างกายเหมือนกัน มีจิตใจเหมือนกัน มีสภาวะจิตใจ
เหมือนกัน แต่ไม่มีอุปาทาน ไม่มี ความยึดมั่นถือมั่น แสดงออกไปอย่างนั้น

แสดงออก เห็นไหม พระสารีบุตรก็แสดงออกส่วนหนึ่ง พระโมคคัลลานะก็แสดงออกส่วน
หนึ่ง ครูบาอาจารย์แสดงออกแต่ละส่วนหนึ่งๆ ส่วนของกิริยาใจ สันดานแก้ไขไม่ได้ สันดานคือ
ความเคยใจ กิริยาแสดงอย่างไรก็เป็นกิริยาแสดงอย่างนั้นอยู่ตลอดไป แต่ความยึดมั่นถือมั่นของใจ
ไม่มี นี่สมมุติ-วิมุตติ

ถ้าเป็นสมมุตินี้ มันเป็นเราเกิดเราตาย อย่างเราเป็นมนุษย์นี่ก็สมมุติ สมมุติได้อย่างไรในเมื่อ
เราก็นั่งอยู่ที่นี่ เรามีตัวของเราเอง เรามีความรู้สึก เราเป็นสมมุติได้อย่างไร

สมมุติสิ เพราะ ๘๐ ปีมันต้องตายไป มีจริงตามสมมุติ เห็นไหม แล้วไปเกิดเป็นเทวดาก็
สมมุติ เกิดเป็นพรหมก็สมมุติ อยู่ในโลกของสมมุติ วัฏฏวนนี้เป็นสมมุติทั้งหมดเลย สมมุติคือการมี
อยู่ชั่วคราว กิริยา เห็นไหม การมีอยู่ชั่วคราว ความสุขเรามีอยู่ชั่วคราวในหัวใจ ความทุกข์มันมีอยู่
ชั่วคราวเกิดดับขึ้นมา แต่ความทุกข์เกิดบ่อยครั้งมาก

เวลาเกิดบ่อยครั้งเพราะมันมีเชื้ออยู่ในหัวใจ ในหัวใจมันจะมีเชื้อสิ่งนี้เกิดขึ้นมา แล้วก็ผูกมัดไปตลอดไป ผูกมัดเพราะอะไร? เพราะมีกิเลส กิเลสมันชอบสิ่งนั้น

คนเรา เห็นใหม่ อย่างเด็กชอบเล่น ผู้ใหญ่ก็มีการมีงานไปอีกอย่างหนึ่ง ใจก็เหมือนกัน ในเมื่อใจมีกิเลสอยู่มันก็ชอบสิ่งนั้น ชอบสิ่งที่มีอยู่ในหัวใจ มันจะขุดคุ้ยสิ่งนั้นขึ้นมาตลอดไป พระพุทธเจ้าถึงให้พยายามมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ปัญญาเพื่อจะรอบรู้สิ่งนี้

สงกรานต์ก็เป็นสมมุติส่วนหนึ่ง เรื่องประเพณีวัฒนธรรมเป็นสมมุติส่วนหนึ่ง แล้วมันก็ผ่านไป ถ้าเราทำใจของเราได้ เราไม่ตื่นเต้นไปกับเขา เราทำไปตามประเพณี เพราะอะไร? เพราะว่าเราเอาแต่ส่วนที่เป็นประโยชน์เข้ามาใจ สิ่งที่เป็นสมมุติมันมี สิ่งที่มีเราควรทำเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราทำเป็นประโยชน์กับเรา เราจะเข้าถึงว่าเป็นพื้นฐานของใจยกขึ้น นี้คุณภาพะของใจ

ใจถ้าคนไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์นะ ใครหลอกอย่างไรก็ไปได้ คนไม่มีจุดยืนของตัวเอง ใครหลอกอย่างไรก็เป็นไปตามเขา เป็นไปตามเขาเพราะอะไร? เพราะเราไม่รู้ในเรื่องสิ่งนั้น แล้วคนจะรู้เรื่องทุกๆ อย่างไม่ได้

นักบริหาร เห็นใหม่ เขาต้องจ้างนักกฎหมายไว้เป็นผู้ที่ดูแลผลประโยชน์ของเขา เพราะอะไร? เพราะนักบริหารสามารถเข้าใจเรื่องกฎหมายได้ไม่หมดหรอก มันต้องมีที่ปรึกษาส่วนต่างๆ มีที่ปรึกษาไป เพราะไม่มีใครสามารถจะรู้ได้

ถ้าไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ มันถึงเป็นเหยื่อของโลกใจ โลกมันเป็นอย่างนั้น มันหมุนออกไป เพราะอะไร? เพราะใจมันไม่มีจุดยืน ใจไม่มีจุดยืนของตัวเอง มันหมุนเวียนออกไป เพราะไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ จะให้รอบรู้เป็นไปไม่ได้ จะรอบรู้ทุกสิ่งอย่าง

ดูอย่างที่ว่าอย่างพระอรหันต์ขึ้นมา เห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แต่เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นไป หมอชีวกเป็นผู้รักษาพระพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้แจ้งโลกทั้งหมดเลย แต่เวลาหมอชีวกผู้ที่รักษาพระพุทธเจ้า มันก็มีอยู่ ถึงเวลาเราเป็นไป ร่างกายนี้เรื่องของหมอเขาก็ต้องเป็นเรื่องของหมอเขา แต่เรื่องของหัวใจเรารู้จบตรงนี้

นี่รู้แจ้งโลก โลกเกิดๆ ตรงนี้ โลกเกิดเพราะมีเรา เพราะมีเราถึงมีสรรพสิ่งขึ้นมาทั้งหมด สิ่งที่เกิดขึ้นมาเพราะมีเราขึ้นมา มีความรู้สึกขึ้นมา มีตัวตนขึ้นมา ตัวตนก็เกิดขึ้นมาตรงนี้ ทำลายตัวตนออกไปจากหัวใจทั้งหมดเลย ทำลายสิ่งนี้ออกไปมันถึงเป็นวิมุตติ

ถ้าเป็นวิมุตติ เกิดขึ้นมาจากไหน? เกิดขึ้นมาจากใจ วิมุตติจะไปอยู่บนฟ้าบนอากาศ มรรคผลนิพพานไม่อยู่กับวัตถุสิ่งใดที่รับรองได้ จะอยู่กับหัวใจของสัตว์โลกเท่านั้น หัวใจของสัตว์โลก หัวใจ หัวใจเพราะมีธาตุรู้

สิ่งที่ธาตุรู้เป็นตัวตนธรรมชาติของมัน เป็นตัวตนมันถึงเป็นธาตุรู้ได้ ถึงเป็นพลังงานได้ พลังงานนี้ส่งออกไป ส่งออกไปมันถึงผูกมัดออกมา ผูกมัดเป็นอุปาทานออกมา เป็นอุปาทานส่วน ลึกออกมา เป็นอุปาทานส่วนหยาบออกมา ยึดมันถือมันไปหมดเลย

ยึดมันถือมันนี่โลกเกิดแล้ว เกิดจากนามธรรมก่อน เกิดจากมโนกรรมก่อน มโนกรรมเกิดขึ้นมา มันก็มีความผูกมัดออกไป แล้วสิ่งต่างๆ จะเกิดขึ้นมา เวลาที่เห็นว่าสิ่งต่างๆ เป็นสมมุติ มันเห็นว่าเป็นสมมุติหมดเลย แต่ความที่เป็นสมมุติที่เป็นนามธรรมนี้มันกลับเป็น เห็นใหม่

ผลของการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ตัวอย่างการศึกษาเล่าเรียนสิ คนมีปัญหา ปัญญาจะใช้ประโยชน์ขึ้นมาได้ ปัญญานั้นเป็นอะไร? เป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่ว่าศึกษาออกมาแล้วมันพลิก แผลงได้

มนุษย์ถึงแปลกประหลาดไป เครื่องคอมพิวเตอร์เดี๋ยวนี้มันจะมีคุณประโยชน์มากกว่าคนนะ คนเรานี้ไม่สามารถจะมีข้อมูลเหมือนกับคอมพิวเตอร์ได้เลย แต่คอมพิวเตอร์มันมีความสุข ความทุกข์ไหม? คอมพิวเตอร์มันไม่มีความสุขความทุกข์ในตัวเอง แต่มันมีข้อมูลเพราะมันมีโปรแกรมเก็บข้อมูลของมันเอง

นี้จะเทียบกับปัญญาไง ปัญญาของคอมพิวเตอร์มันจะมีมากกว่าคนอื่นอีกถ้าคนๆ หนึ่งต่อคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งนะ แล้วมันสื่อสารไปได้ทั้งหมด นั่นนะเป็นวิทยาศาสตร์ แต่มันเป็นวัตถุ มันไม่มีความสุขความทุกข์ในตัวเอง ถ้ามีพลังงานไฟฟ้าเข้าไปมันก็ทำงานได้ หมดพลังงานมันก็ทำงานไม่ได้ สิ่งทำงานไม่ได้มันก็อยู่เป็นวัตถุเฉยๆ

มันถึงว่ามันไม่ใช่ที่อยู่ของมรรคผลนิพพานไง มรรคผลนิพพาน ความรู้สึก ความสุขความทุกข์อยู่ที่ใจ ใจอันนี้มันถึงเข้าถึงได้ เราถึงต้องสงวนรักษาใจ ประเพณีวัฒนธรรมเป็นแค่กรอบ เป็นแค่สื่อให้เห็นว่าสิ่งนี้มีอยู่

ถ้าใจมีอยู่ มันกระทบกับสิ่งใด มันก็รับรู้สิ่งนั้นสิ่งต่างๆ แล้วย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา วุฒิภาวะของใจ สิ่งที่เป็นสมมุติขึ้นมา แต่เราก็ทำบุญกุศลขึ้นมา เห็นใหม่ ทำสมาธิของเราขึ้นมา

สพเพ ธมฺมา อนตฺตาคีสมฺมุติ อยู่ในวงของสมมุติทั้งหมดเลย แต่ทำสมมุติให้เป็นประโยชน์ เอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา สมมุติถึงว่ามันต้องเป็นไปตามธรรมชาติของมัน มันต้องแปรปรวน มันต้องเสื่อมสภาพไป อย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเราโศกเศร้าพิลาปรำพันกับมันไป มันก็วนเวียนอยู่ในวงอำนาจของเขา

แต่ถ้าเราเอาสิ่งนี้ขึ้นมาทำเป็นประโยชน์ขึ้นมา เห็นใหม่ ทำสมาธิขึ้นมา มันก็อยู่ในสมมุติ เพราะมันเกิดดับเกิดดับ มันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม เพราะสมาธิไม่สามารถชำระกิเลสได้

เกิดขึ้นมาจากใจ ใจปล่อยวางสิ่งต่างๆ ทั้งหมด สมาธิเกิดขึ้นมา สมาธิก็มาอยู่ที่ไหน? อยู่ที่ใจ ใจฟุ้งซ่าน ใจเกาะเกี่ยวสิ่งต่างๆ มันพุ่งออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ แต่มันมีสติสัมปชัญญะเข้ามา ปลดปล่อย เข้ามาปลดปล่อยมัน ปลดปล่อยว่ามันเกิดดับเกิดดับ เห็นสภาวะเกิดดับแล้วเราไม่ไปยุ่งกับมัน มันจะมีความสุขอันหนึ่ง

อันหนึ่งคือว่าสิ่งที่ไม่เกิดดับ สิ่งที่เกิดอยู่ธรรมดาของมัน แต่มันเจริญแล้วเสื่อมเพราะมันอยู่ในวงของสมมุติ นี้ มันยังเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมอยู่ไป มันปล่อยวางสิ่งที่เกิดดับ แล้วมันทรงตัวมันอยู่พักหนึ่ง พักหนึ่ง เห็นใหม่ เจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม สติปัญญาเวลาใคร่ครวญมัน รักษา มันจะเจริญขึ้นมา เจริญขึ้นมา นี้วงของสมาธิ

แล้วสมาธินี้เป็น ๑ ในมรรค ๘ เห็นใหม่ เป็นสัมมาสมาธิ มีสติ มีสัมปชัญญะขึ้นมา ย้อนกลับเข้ามาจับ ถ้าจับได้เป็นวิปัสสนา วิปัสสนานี้ ปัญญาอันนี้ปัญญาโลกไม่มี โลกไม่มีปัญญา สิ่งนี้ ปัญญาของโลกเขาเป็นวิชาชีพ เป็นสิ่งต่างๆ ปัญญาอย่างนั้นก็เลสหมาใช้

ความคิดเห็นต่างๆ ในชีวิตของเรา ปัญญา กิเลสมันพาสใช้หมดเลยเพื่ออะไร? เพื่อประกอบสัมมาอาชีวะ เพื่อประกอบปัจจัย ๔ ขึ้นมาอาศัย แต่ปัญญาของสัมมาสมาธิเกิดขึ้นมา ปัญญาในใคร่ครวญให้เห็นการเกิดดับนะ

แต่ก่อนเกิดดับเกิดดับตามแต่ตำรา ตามแต่ความเห็น ตามแต่รู้จักองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ้อๆ นะ เมื่อก่อนเราเป็นเด็กแล้วเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา มันก็รู้ประสามัน นี่สุดมยปัญญา จินตมยปัญญาเกิดขึ้นมา ภาวนามยปัญญาคือสมาสมาธิเกิดขึ้นมาแล้วจับสิ่งนี้ได้ วิปัสสนาขึ้นมาได้ นี่มันจะแก้กิเลส แก้กิเลสเพราะอะไร?

เพราะสิ่งนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจังแต่เราไม่เคยเห็นมัน เห็นสภาวะรถคันหนึ่งเห็นไหม เราใช้มันเสื่อมสภาพไป เราก็เปลี่ยนรถใหม่ๆ เปลี่ยนไปอยู่เรื่อยๆ เพราะได้ของใหม่มาใช้ตลอดไป

แต่สภาวะจิตที่มันเกิดขึ้นมา มันใหม่ตลอดเวลา แต่สภาวะที่เห็นว่าการเกิดดับของมัน เราไม่เห็นว่าเป็นอนิจจัง แต่ถ้าเห็น เราใคร่ครวญมัน แยกมันออกมาให้มันเห็นเป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์” เป็นทุกข์เพราะอะไร? เพราะพึ่งไม่ได้ ไม่มีสิ่งพึ่งเลย ไม่มีอะไรพึ่งได้เลย โลกนี้ไม่มีอะไรพึ่งได้เลย พึ่งได้แต่หัวใจที่มันพาเกิดพาทาย

สิ่งนี้ตายจากชาติหนึ่งไปเกิดอีกชาติหนึ่ง ตายจากชาติหนึ่งไปเกิดอีกชาติหนึ่ง นี่พอพูดอย่างนี้ปั๊บ มันเป็นของตายตัว มันเป็นเกิดดับเกิดดับ มันเป็นเกิดอีกชาติหนึ่งแน่นอน แต่เกิดในสภาวะใหม่ เกิดในคนใหม่ แต่สมบัติเดิมของเรา

ถึงจะมีจริต ถึงจะมีนิสัย ถึงเป็นสันดานใจ สันดานของใจดวงนั้นชอบสิ่งใดจะชอบสิ่งนั้น แล้วถ้าชอบสิ่งนั้นจะเกิดขึ้น มันมีสภาวะกั้นบังของใจเป็นส่วนหนึ่งของเรา แต่เกิดในสภาวะใหม่ทั้งหมด จะไปยึดไม่ได้

เวลาเราเกิดตายไปแล้วจะเป็นของใหม่ ไม่มีของเก่าหอรอก ของเก่าเป็นของเก่า ของเก่าเป็นอดีตไป จะเป็นปัจจุบันตลอดไป แล้วอนาคตจะเกิดขึ้นมา แล้วเราก็เวียนอยู่ในอย่างนี้ นี่มันเป็นเรื่องของสมมุติทั้งหมดเลย แล้วปัญญาใคร่ครวญเห็นสิ่งนี้ เห็นไหม สิ่งนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นพึ่งไม่ได้ แล้วสิ่งที่พึ่งได้คืออะไร?

คือสิ่งที่ปล่อยวางเขาใจ สิ่งทีปล่อยวางเขาแล้วเป็นอิสระตัวเราเอง จะพึ่งสิ่งนี้ได้ แล้วสิ่งนี้เวลาปล่อยวางเข้ามา พอปล่อยวางปั๊บมันเป็นอกุปปะ สิ่งที่เป็นอกุปปะคือปล่อยวางแล้วไม่แปรสภาพ สิ่งที่ไม่แปรสภาพก็มีอยู่ มันเป็นวิมุตติใจ สิ่งที่เป็นวิมุตตินี้ไม่แปรสภาพแล้วคงที่ไป

ต้องตายแน่นอน สภาวะร่างกายนี้มันต้องเป็นสมมุติ มันต้องทิ้งไว้แน่นอน แต่สภาวะของใจพอมันทิ้งสิ่งนี้แล้วมันไม่เกิดอีกละสิ แต่สภาวะของทั่วไป เวลาตายแล้วมันต้องเกิดอีก เห็นไหม ถึงกลัวการเกิดไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “นักปราชญ์กลัวการเกิด”

ถ้าเกิดขึ้นมาจะมีสถานะรับรู้สิ่งต่างๆ เพราะเราเกิดเราถึงได้รับรู้สิ่งต่างๆ เราเกิดเราถึงมีสิ่งต่างๆ สิ่งต่างๆ จะมีเกิดขึ้นมาจากเรา ความสุขความทุกข์ก็เกิด เกิดเพราะมีจากเราทุกข์เราสุข เราถึงออกไปรับรู้สิ่งนั้น เพราะเราเข้าใจสิ่งนั้น เราปล่อยมา เราไม่รับรู้สิ่งใด ยังไม่รับรู้ยังอยู่ได้นะ ไม่ต้องฟังสิ่งใดเลย มันอึดเต็มของมัน

นิพพานเต็ม นิพพานอึด นิพพานไม่พ่อง ใจของเราพ่องตลอดเวลา เพราะใจของเราพ่องเราถึงต้องแสวงหา แต่นิพพานไม่พ่อง สิ่งที่ไม่พ่องเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นจากเราทำของเราขึ้นมา

ถึงว่ามันต้องอาศัยกัน แต่อาศัยกันแล้วมันต้องคอยให้เป็นประโยชน์ไง เราพยายามสิ่งที่เป็นประโยชน์ เราจับสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับเรา

ประโยชน์กับเรา ถ้าประโยชน์ของวัตถุเป็นประโยชน์กับเรา เราหาสิ่งใดขึ้นมาเป็นประโยชน์กับเรา สิ่งนั้นถ้าเป็นประโยชน์ เราใช้ประโยชน์ มันจะเป็นประโยชน์ สิ่งนั้นถ้าเป็นโทษ เงิน เห็นไหม คนที่จำจ่ายใช้สอยขึ้นไปจนสุรุษสุรายขึ้นไป ทำให้คนเสียได้ วัตถุก็ทำให้คนเสียได้ วัตถุก็ทำให้คนเจริญได้ เพราะมีปัญญาขึ้นมา นั่นเป็นวัตถุ

แต่นามธรรม ใจนี้มีปัญญาขึ้นมา มันใคร่ครวญขึ้นมา มันปลดเปลื้องขึ้นมา มันจะเจริญขึ้นมาจนมันยืนตัวมันเองได้ ใจนี้จะยืนตัวมันเองได้ ถึงจะเป็นวิมุตติ ถึงจะเป็นว่าสิ่งต่างๆ นี้ไม่เป็นเรื่องของเครื่องอยู่อาศัย สิ่งนี้จะไม่เกาะเกี่ยวกับสิ่งใดเลย จะเป็นเอกเทศของมันอยู่อย่างนั้น

แล้วจะเห็นเรื่องของโลกนะ เห็นเรื่องของโลก โลกเป็นอย่างนั้นเพราะอะไร? เพราะเราก็คือเป็นโลกเหมือนกัน เกิดขึ้นมาจากสมมุติ วิมุตตินี้เกิดขึ้นมาจากสมมุติเพราะเราเกิดเรามี เพียงแต่ถ้าเราเกิดเรามีแล้วเราเป็นอย่างนี้ไป เราจะหมุนไปตามมัน

ถ้าเราเกิดเรามีแล้วเราเปลี่ยนแปลงของเราได้ เปลี่ยนแปลงได้ด้วยสภาวะธรรม เปลี่ยนแปลงได้ด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ อย่างอื่นไม่มีทางเปลี่ยนแปลงได้ แล้วมีสิ่งนี้อยู่ อะไรเป็นหัวใจ ถ้าหียบที่หัวใจได้ อย่างอื่นจะเป็นเครื่องอาศัย เครื่องอาศัยเราพออาศัยมัน

ทำไปอย่าไปตื่นเต็นไปกับมัน ถ้าทำได้ก็ทำ ทำไม่ได้ก็วางไว้เท่านั้นเอง วางไว้แล้วจบสิ้น
เอวัง